
3

JAK CITOVAT: METODY A NORMY CITOVÁNÍ

V předchozí části jste se seznámili s plagiářem, způsoby jak se mu vyhnout a rozlišením přímých a nepřímých citací, potažmo obecně známých informací. Byť je to pro naši vědeckou práci nejdůležitější, je to stále pouze díl úspěchu. **Ačkoliv již totiž víte, kterou informaci citovat a proč, neznáte způsob, jakým způsobem ji citovat.** Mnohým z vás se možná zdá, že pokud přiznáte inspiraci myšlenkami či daty jiných, je už celkem jedno, kterak toto přiznání v textu učiníte. Máte svým způsobem pravdu, primární povinností je uvést zdroj. Pokud čtenář pochopí, odkud jste danou část převzali, vyhnete se obvinění z plagiarismu a nikdy nenastanou důsledky, kterými jsem hrozil v minulé kapitole. Na druhou stranu, akademické prostředí je velmi konzervativní a drží se nastavených pravidel, proto je **velmi důležité rovněž to, jak odkazy uvedete, jinak řečeno, jakých metod a norem citování se držíte.** V následující kapitole se vás pokusím touto složitou (a nutno přiznat velmi nudnou) problematikou provést. Nevěšte ale hlavu, věda je systematická záležitost, a i když to vypadá na první pohled nesmyslně, jde vlastně o jednoduché držení se receptu, které vám zajistí chutný konečný pokrm, neboli dobře hodnocenou práci.

Přes výše uvedený argument o akademické konzervativnosti musím bohužel přiznat, že **metod a norem jak citovat je nepřeberné množství** a neexistuje v tomto směru žádný sjednocující předpis. Rozdělení jde napříč vědními disciplínami (přírodní vědy používají většinou jiný systém než sociální) i geografickou polohou (americké způsoby vs evropské). Mnoho pisatelů odborných článků nebo knih metody libovolně kombinuje, což dále situaci pro neznalou osobu zatemňuje. Je nutné ale podotknout, že tímto **zmatkem není dotčeno rozdělení na přímé a nepřímé citování, to zůstává u všech systémů stejné.**

3.1 Co všechno se může ocitnout mimo hlavní text

Z dosavadního výkladu i ukázek v kapitole 2 by se zdálo, že jediným prvkem, který se ocitá mimo proud hlavního textu (například v poznámce pod čarou), jsou odkazy na citovanou literaturu. Tak tomu ale není. **Existuje několik dal-**

ších skutečností, které budeme chtít obvykle vyčlenit mimo hlavní proud textu. Hlavní příčinou jejich oddělení je snaha o nerozptylování čtenáře zbytečným nadbytkem údajů či přílišnými podrobnostmi, které by mohly jeho pozornost odvracet od základních myšlenek práce.

Jsou to mimo jiné:

- 1) **Citace přímé a nepřímé:** Více viz kapitola 2. Připomínám, že zejména u nepřímých citací se stává, že zdrojů obsahujících citovanou informaci znáte několik, pak je možné citovat více materiálů v jedné poznámce pod čarou.

Příklad:

Zvyšující se zapojení administrativních agentur do politického rozhodování může v mnoha směrech ohrozit legitimitu systému jako celku.³²⁾

- 2) **Odkaz na rozšiřující literaturu:** V některých situacích chcete upozornit na další literaturu (knihy, články atd.), která se věnuje určitému problému podrobněji. Řešená záležitost je většinou pro váš text zajímavá (jinak byste ji vůbec nezmiňovali), ne ale klíčová (pak byste ji detailně rozebrali sami). Můžete se samozřejmě rozhodnout, že takový odkaz vynecháte, jeho uvedením ale poskytnete pohodlný servis pro čtenáře, který se jednoduše dozví, kde si může najít další materiály. Zároveň podobné odkazy na literaturu naznačují erudici pisatele, čtenář a hodnotitel vidí, že znáte a konzultovali jste rovněž jiné zdroje než ty, které jsou v textu přímo či nepřímo citovány.

Z uvedeného plyne rozdíl mezi odkazem na literaturu a přímou či nepřímou citací. V prvním případě nevychází napsaný text z citované literatury, ta naopak text rozšiřuje (v příkladu první poznámka pod čarou), v druhém případně je citované dílo zdrojem pro napsaný text (v příkladu druhá poznámka pod čarou). Povšimněte si oddělení přímé citace *petitem*.

Příklad:

Doktrína přímého účinku byla Soudním dvorem poprvé uvedena v život v přelomovém rozsudku *Van Gend en Loos* pomocí následujících vět:³³⁾

³²⁾ VEJVODA, Kamil. *Státověda*. Praha: Linde, 2008, s. 21; SETTEMBRI, Paolo. *Administrative Governance*. Houndmills: Palgrave, 2006, s. 18-22.

³³⁾ **(Toto je příklad odkazu na rozšiřující literaturu, povšimněte si, že taková poznámka pod čarou je také odpovídajícím způsobem uvedena, většinou souslovím “Více k xxx viz” nebo “Více k xxx srv.”)** Více k doktríně přímého účinku viz TICHÝ, Luboš, a kol. *Evropské právo*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 286–300; CRAIG, Paul; DE BÚRCA, Gráinne. *EU Law: Text, Cases, and Materials*. 2nd edition. Oxford: Oxford Univer-

„Společenství vytváří nový právní řád mezinárodního práva, v jehož prospěch členské státy omezily [...] svá suverénní práva, a jejichž subjektem nejsou jen členské státy, ale rovněž i jejich příslušníci.“³⁴⁾

- 3) Vysvětlivka:** V poznámce pod čarou lze rozvést určité skutečnosti, které by neprospívaly plynutí hlavního textu, zároveň si ale o nich myslíte, že by mohly vhodně dokládat vaše tvrzení či čtenáře zajímat. Pokud v této vysvětlivce uvádíte informace, které nejsou vaším názorem či nejsou obecně známé, pak v té samé poznámce musíte citovat původní zdroj (platí vše již řečené o plagiariismu).

Příklad:

Jelikož Evropský parlament odhlasoval rezoluci těsně před volbami, neměl příliš prostoru pro zajištění jejího uskutečnění a celý projekt vyzněl do ztracena.³⁵⁾

Všechny uvedené prvky lze libovolně kombinovat v rámci jedné poznámky pod čarou, takže vznikají mnohdy velmi komplexní útvary. Nesmí však být samoučelné a čtenář nesmí váhat, co mu jednotlivými zdroji chcete sdělit (viz dále podkapitola 3.4).

Příklad:

Pokud by tedy byl v preambuli odkaz na křesťanské hodnoty, mohl by Soudní dvůr dojít k závěru, že oficiální stanovisko katolické církve, konkrétně například ohledně potratů, převažuje nad právem ženy svobodně se rozhodnout o přerušení těhotenství.³⁶⁾

sity Press, 1998, s. 163–211; DOUGLAS-SCOTT, Sionaidh. *Constitutional Law of the European Union*. Harlow: Longman, 2002, s. 282–312.

³⁴⁾ **(Toto je samozřejmě příklad přímé citace)** Rozsudek ze dne 5. února 1963, *Van Gend en Loos*, 26/62, Recueil, s. 3, citováno dle TICHÝ, Luboš, a kol. *Dokumenty ke studiu evropského práva*. Praha: Linde, 2002, s. 227.

³⁵⁾ **(Toto je vysvětlivka, která rozebírá – podle autora – zajímavý aspekt hlavního textu)** Ve světle pozdějšího vývoje stojí za zmínku, že poslanci vyzvali k uspořádání evropského ústavního shromáždění skládajícího se ze zástupců Evropského a národních parlamentů, které by připravilo návrh ústavy pro mezivládní konferenci v roce 1996. **(Dále je ocitován zdroj, ze kterého pochází informace ve vysvětlivce)** PETERSMANN, Ernst-Ulrich. *Proposals for a New Constitution for the European Union: Building-Blocks for a Constitutional Theory and Constitutional Law of the EU*. *Common Market Law Review*, 1995, roč. 32, č. 4, s. 1126.

³⁶⁾ **(Toto je kombinace nepřímé citace spolu s vysvětlivkou doprovázenou další citací)** Viz MENENDEZ, Agustín José. *A Pious Europe? CIDEL Working paper*, 2004, č. 10, s. 24–25.

V následující delší ukázce je zobrazena část odborného textu s vysvětlením jednotlivých prvků v poznámkách pod čarou.

Příklad:

Předchozí části monografie diskutovaly obecná vysvětlení konsenzu, v této vysvětlujeme, že některé institucionální prvky Radě vlastní mohou také přispívat ke konsenzuálnímu charakteru rozhodování. Na mnoha místech textu jsme již poukazovali na fakt, že ač jsou v Radě aktéry s formální silou rozhodovat v konečné fázi pouze členské státy, svůj vliv na výslednou dohodu mají i další subjekty. V textu se zaměříme na nejdůležitější z nich, jmenovitě Komisi, předsednictví a Evropský parlament. Jejich pozice a pravomoci při jednání o návrzích v Radě z nich činí významné spolupodílníky budování kultury konsenzu. Podkapitola se nebude věnovat popisu činnosti těchto aktérů, ale pouze zaznamenaným dopadům jejich působení při vyjednávání.³⁷⁾ Jak bude zřejmé, ve většině případů se uplatňují racionalistické přístupy k výzkumu.

Prostorové modely, diskutované podrobněji v podkapitole 6.3.2, zdůrazňují význam navrhovatele agendy (*agenda-setter*) pro rozhodovací proces. Podle uvedeného konceptu navrhovatel agendy zvolí takovou podobu návrhu, která je co nejblíže jeho zájmům, ale zároveň je akceptovatelná pro dostatečné množství aktérů, kteří jsou pro schválení návrhu vyžadováni. Jelikož v Unii v prvním pilíři drží monopol na navrhování legislativy Komise, měla by ta připravit návrh v takové podobě, aby k jeho schválení bylo lze zajistit dostatečnou většinu a zároveň aby byl návrh co nejblíže jejím zájmům.³⁸⁾ Pravomoc navrhovate-

Tato debata není pouze akademického rázu. Soudní dvůr už dříve byl nucen rozhodovat ve sporu (rozsudek ze dne 4. října 1991, *The Society for the Protection of Unborn Children Ireland Ltd v Stephen Grogan*, C-159/90, Recueil, s. I-4685), ve kterém jedna strana (Irsko) argumentovala národním právem zakazujícím potraty a druhá (kliniky mimo Irsko nabízející provedení potratů) se dožadovala svého práva svobodně inzerovat své služby v Irsku, což je právo podle nich zaručené volným pohybem služeb v Unii. Soud se v rozhodnutí v této věci chytře přímému střetu práv vyhnul, v budoucnu by tomu tak ale být nemuselo.

³⁷⁾ **(Toto jsou odkazy na další literaturu, která se věnuje právě popisu vzájemných vztahů, jenž nejsou v podkapitole pokryty)** K činnosti a roli předsednictví srv. podkapitola 2.3 a zdroje tam uvedené; detailněji k obecné interakci mezi Komisí a Radou viz WESSELS, Wolfgang, DIEDRICHS, Udo. *The Commission and the Council*. IN: SPENCE, David, EDWARDS, Geoffrey (eds), *The European Commission*. London: John Harper, 2006, s. 209–234; HAYES-RENSHAW, Fionna, WALLACE, Helen. *The Council of Ministers*. Houndmills: Palgrave, 2006, s. 186–206; NUGENT, Neil. *The European Commission*. Houndmills: Palgrave, 2001, s. 187–189, 253–260; k interakci mezi Radou a Parlamentem viz CORBETT, Richard a kol. *The European Parliament*. London: John Harper, 2005, s. 205–239.

³⁸⁾ **(Toto je vysvětlivka)** Takže u návrhů, ve kterých je dle zřizovacích smluv umožněna kvalifikovaná většina, by měla mít na své straně státy s co nejbližšími zájmy operující

le agendy je ale možné vnímat i opačně, podle logiky předpokládané odezvy.³⁹⁾ Komise, vědoma si existence kultury konsenzu, navrhne raději návrh obsahově akceptovatelný pro všechny či alespoň maximální možný počet delegací, neboť dopředu počítá s potřebou co největší shody v Radě a chce tak její dosažení usnadnit.⁴⁰⁾ Komise má pro tyto účely i konkrétní nástroje. Místo podání legislativního návrhu může například prozkoumat pozice a zájmy členských států pomocí nezávazných zelených a bílých knih nebo sdělení a teprve po odkrytí preferencí a významu otázky pro delegace upraví skutečný návrh. V takové situaci se může uplatňovat sebenaplnující logika: Komise předvídá konsenzuální rozhodnutí, proto podává návrhy, které k dosažení konsenzu dále přispívají.

3.2 Metody citování

Ve všech předchozích ukázkách byly všechny prvky mimo hlavní text vloženy do poznámek pod čarou. Tato metoda je však jen jednou z několika používaných.

3.2.1 Metoda „vše v poznámkách pod čarou“

Metoda se také někdy nazývá právně-historická nebo středoevropská podle oborů a geografického prostoru, ve kterých se zejména využívá. **Veškeré citace, odkazy na literaturu i vysvětlivky jsou uváděny v poznámkách pod čarou.** Tyto poznámky vkládají všechny moderní textové editory do textu automaticky

dohromady alespoň 255 hlasy. U jednomyslnosti je role určovatele agendy dosti omezená (musí logicky formálně vyhovět všem aktérům).

³⁹⁾ **(Toto je nepřímá citace)** Srv. BACHRACH, Peter, BARATZ, Morton. Decisions and Nondecisions: An Analytical Framework. *American Political Science Review*, 1963, roč. 57, č. 3, s. 635.

⁴⁰⁾ **(Toto je vysvětlivka s příklady zdrojů, které jsou na pomezí nepřímých citací a odkazů na další literaturu)** Většina odborníků soudí, že Komise podává obvykle návrhy, u kterých si je jistá úspěchem, viz například KÖNIG, Thomas, PROKSCH, Sven-Oliver. Exchanging and voting in the Council: endogenizing the spatial model of legislative politics. *Journal of European Public Policy*, 2006, roč. 13, č. 5, s. 655–656; jiní tvrdí, že Komise realizuje především záměry již schválené Evropskou radou (HEISENBERG, Dorothee. Informal Decision-Making in the Council: The Secret of the EU's Success? IN: MEUNIER, Sophie, McNAMARA, Kathleen (eds), *Making History European Integration and Institutional Change at Fifty*. Oxford: OUP, 2007, s. 76). Jelikož k dohodě v ní se vyžaduje konsenzus, konsenzem by návrh měl schválit i další mezivládní (navíc *de facto* podřízený) orgán, tedy Rada. Naopak případná úprava záměru Komise by mohla mít negativní efekt.

(v programu Microsoft Word například vybírejte příkaz Vložit-Odkaz-Poznámka pod čarou). Nemusíte se tedy bát, že byste museli vše upravovat pracně ručně (i tak to někdo neznalý nebo nepoučitelný z nepochopitelných důvodů stále dělá...) nebo že budete muset všechny poznámky pod čarou přechíslovávat, pokud svoji práci upravíte či budete chtít nějakou poznámku vložit na začátek. Jak je tato metoda (systém) uplatňována v praxi, jste viděli v předchozích příkladech.

3.2.2 Kombinovaná metoda vysvětlivek za textem a citací v textu

Jelikož se jedná se o metodu používanou především v USA, je označována také za anglosaskou. Populární je rovněž v přírodních vědách, je ale stále více využívána i v dalších oborech a Evropě. Její princip tkví v tom, že **citace a odkazy na další literaturu se uvádějí ve zkrácené podobě přímo do textu** (citace jsou většinou uvedené ve zkrácené podobě ve formě příjmení autora, rok vydání zdroje a číslo strany; odkazy na literaturu jen ve formě příjmení autora a roku vydání zdroje), **zatímco vysvětlivky se číslovají za text**. Plné znění zkrácených citací si pak čtenář může vyhledat v bibliografii uvedené na konci textu. Kombinovaný způsob je ukázán na stejném textu jako v předchozí ukázce, všimněte si rozdílů mezi nimi.

Příklad:

Předchozí části monografie diskutovaly obecná vysvětlení konsenzu, v této vysvětlujeme, že některé institucionální prvky Radě vlastní mohou také přispívat ke konsenzuálnímu charakteru rozhodování. Na mnoha místech textu jsme již poukazovali na fakt, že ač jsou v Radě aktéry s formální silou rozhodovat v konečné fázi pouze členské státy, svůj vliv na výslednou dohodu mají i další subjekty. V textu se zaměříme na nejdůležitější z nich, jmenovitě Komisi, předsednictví a Evropský parlament. Jejich pozice a pravomoci při jednání o návrzích v Radě z nich činí významné spolupodílníky budování kultury konsenzu. Podkapitola se nebude věnovat popisu činnosti těchto aktérů, ale pouze zaznamenaným dopadům jejich působení při vyjednávání (detailněji k obecné interakci mezi Komisí a Radou viz Diedrichs a Wessels 2006; Hayes-Renshaw a Wallace 2006, s. 186-206; Nugent 2001, s. 187-189, 253-260; k interakci mezi Radou a Parlamentem viz Corbett et al 2005, s. 205-239). Jak bude zřejmé, ve většině případů se uplatňují racionalistické přístupy k výzkumu.

Prostorové modely, diskutované podrobněji v podkapitole 6.3.2, zdůrazňují význam navrhovatele agendy (*agenda-setter*) pro rozhodovací proces. Podle uvedeného konceptu navrhovatel agendy zvolí takovou podobu návrhu, která je co nejblíže jeho zájmům, ale zároveň je akceptovatelná pro dostatečné množství aktérů, kteří jsou pro schválení návrhu vyžadováni. Jelikož v Unii v prvním pilíři drží monopol na navrhování legislativy Komise, měla by ta připravit návrh v ta-

kové podobě, aby k jeho schválení bylo lze zajistit dostatečnou většinu a zároveň aby byl návrh co nejblíže jejím zájmům.¹⁾ Pravomoc navrhovatele agendy je ale možné vnímat i opačně, podle logiky předpokládané odezvy (Bachrach a Baratz 1963, s. 635). Komise, vědoma si existence kultury konsenzu, navrhne raději návrh obsahově akceptovatelný pro všechny či alespoň maximální možný počet delegací, neboť dopředu počítá s potřebou co největší shody v Radě a chce tak její dosažení usnadnit.²⁾ Komise má pro tyto účely i konkrétní nástroje. Místo podání legislativního návrhu může například prozkoumat pozice a zájmy členských států pomocí nezávazných zelených a bílých knih nebo sdělení a teprve po odkrytí preferencí a významu otázky pro delegace upraví skutečný návrh. V takové situaci se může uplatňovat sebenaplňující logika: Komise předvídá konsenzuální rozhodnutí, proto podává návrhy, které k dosažení konsenzu dále přispívají.

Vysvětlivky (za celým textem článku/kapitoly/knihy):

- 1) Takže u návrhů, ve kterých je dle zřizovacích smluv umožněna kvalifikovaná většina, by měla mít na své straně státy s co nejbližšími zájmy operující dohromady alespoň 255 hlasy. U jednomyslnosti je role určovatele agendy dosti omezená (musí logicky formálně vyhovět všem aktérům).
- 2) Většina odborníků soudí, že Komise podává obvykle návrhy, u kterých si je jistá úspěchem, viz například König a Proksch 2006, s. 655–656; jiní tvrdí, že Komise realizuje především záměry již schválené Evropskou radou (Heisenberg 2007, s. 76). Jelikož k dohodě v ní se vyžaduje konsenzus, konsenzem by návrh měl schválit i další mezivládní (navíc *de facto* podřízený) orgán, tedy Rada. Naopak případná úprava záměru Komisí by mohla mít negativní efekt.

Zde by byl zařazen seznam použité literatury s plnými citacemi odkazovaných zdrojů.

3.2.3 Výhody/nevýhody mezi oběma systémy

Formální rozdíly jsou asi nejlépe patrné z obou ukázek. Jaké jsou ale výhody při praktickém užívání? **První systém je pro pisatele jednodušší**, neboť nemusí rozlišovat mezi jednotlivými druhy prvků mimo hlavní text, všechny jsou obsaženy v poznámkách pod čarou. Dle mého názoru **je jednodušší také pro čtenáře**, protože všechny údaje najde společně na každé stránce (text i prvky mimo něj). **Anglosaský systém vizuálně lépe rozdělí knihu/článek/práci na hlavní text a vše ostatní** (to se zařadí na místo, kde hlavní text skončí) a čtenář není rozptylován dodatečnými údaji na stejné stránce, jinými slovy, může se soustředit pouze na hlavní argumenty autora. Pokud ho ale za-

jímají i vysvětlivky či plný záznam některé citace, je nucen neustále přecházet na konec textu, což je vcelku vysilující.

Označování metody „vše v poznámkách pod čarou“ za právně-historickou má svůj význam. Autoři zabývající se tématy z těchto oborů používají často zdroje typu rozsudků soudů, legislativy nebo materiálů z archívů, u kterých neexistuje konvence pro zkracování v závorkách jako u sekundární literatury. Do závorek v hlavním textu by při využívání anglosaského systému byli nuceni při citacích těchto zdrojů uvádět velmi dlouhé řetězce slov, vytratila by se tak jednoduchost a přehlednost vlastní kombinovanému modelu. Proto například i v amerických právních časopisech se tradičně používá metoda „vše v poznámkách pod čarou“.

Obecně se dá říci, že **anglosaský systém je vhodný pro zkušené vědecké pracovníky**, kteří využívají minimum vysvětlivek (mají zcela jasno, co chtějí v článku mít a prosazují přístup „co není v hlavním textu, není třeba dále rozvádět“) a velké množství různé sekundární literatury (ne primárních zdrojů), většinou však ve stylu odkazů na literaturu (ne citací). Pokud by váš text naplňoval podobnou charakteristiku, můžete zvolit systém kombinovaný. **Pro většinu z vás ale bude méně obtížné využít systému poznámek pod čarou, a proto doporučuji ho aplikovat přednostně.** Kdybyste chtěli vydat svůj text v některém z časopisů nebo knihu v nakladatelství, budete mít obvykle pravidla pro systém citování předepsána od vydavatele.

3.3 Zpracování citací původních zdrojů

Odborný text, ze kterého budete čerpat, cituje zdroje, ze kterých sám vychází. Tyto zdroje daný autor vyhledal a zpracoval, aby podpořily jeho argumentaci či mu poskytly požadovaná fakta. **Otázka**, které budete často čelit, zní, **jaký zdroj vlastně máte ocitovat, jestliže převezmete informaci, kterou též převzal někdo před vámi od někoho jiného.**

Nejlépe věc vysvětlím na příkladu. Máte před sebou text napsaný Zuzanou Maršálkovou.⁴¹⁾

Jakým způsobem máte části textu zpracovat? Je vhodné citovat jako zdroj informací článek Maršálové? Původní zdroje citované v poznámkách pod čarou? Článek Maršálové včetně odkazů na původní zdroj? Odpověď je poměrně komplikovaná a má několik dimenzí. Nejprve ta nejjednodušší část. Vy-

⁴¹⁾ MARŠÁLKOVÁ, Zuzana. Jak daleko sahá omezení pravomocí orgánů ČR po vstupu do EU ve světle nálezu Ústavního soudu ve věci cukerných kvót? *Právní rozhledy*, 2006, roč. 15, č. 15, s. 559; upozorňuji, že na obrázku je jen dolní půlka strany.

R. Král v této souvislosti varuje před možným zhlacením ÚS právně technickými otázkami komunitární kompatibility a jako příklad uvádí spor o zdanění dětských plenek nižší sazbou DPH, kterou je však možno stanovit pouze pro výrobky pro sanitární ochranu.⁶⁶ Pokud by dětské plenky nebylo možno kvalifikovat jako takový výrobek, bylo by ustanovení zákona o DPH, které dětské plenky ponechává ve snížené sazbě,⁶⁷ zjevně v rozporu s komunitárním právem. Otázkou však je, zda by se též jednalo o překročení pravomoci ve smyslu nálezu sp. zn. Pl. ÚS 50/04. U sazeb DPH je podle čl. 93 SES svěřena Společenství pravomoc přijímat opatření k harmonizaci nepřímých daní a členským státům je ponechán prostor pro vlastní uvižení při jejich implementaci. Pravomocí evropského zákonodárce je vymezení rámce, v němž se vnitrostátní zákonodárce musí pohybovat při stanovení konkrétních sazeb DPH na konkrétní zboží a služby.⁶⁸ Vybouchli národní zákonodárce ze stanoveného rámce, nutně tím zasahují do pravomoci, která byla přenesena na (či terminologii nálezu sp. zn. Pl. ÚS 50/04 propůjčena) zákonodárce evropského. Stanovení sazby na dětské pleny tak nemusí nutně být pouze otázkou technické kompatibility, ale otázkou substantivního přenosu pravomoci.

Pokud by v budoucnu měl ÚS tendenci svoji derogaci pravomoc vyložit užej, jak jej nabádá Král, však zároveň zachovat kontinuitu s nálezem sp. zn. Pl. ÚS 50/04 (podotýká, že se jedná o nález plenární přijatý jednomyslně, nikoli „jen“ o nález senátní), musel by natít přesvědčivou argumentaci, proč není překročení mezi pravomocí zásahem do přenesené pravomoci.

je zřejmé, že na celém území Společenství musí dojít k přenosu pravomoci na ES ve stejné míře. Bylo by v rozporu s požadavky na jednotnost a efektivitu komunitár-

63) Srov. Král, R. Uznání i rozpaky nad „komunitárním“ nálezem Ústavního soudu ve věci cukerných kvót. Právní rozhledy, 2006, č. 11, s. 410–414.

64) Srov. rozsudek ESD ze dne 15. 7. 1964 ve věci 6/64, Costa v. ENEL, Slg. 1964, s. 1141, odst. 13: „Státy tím, že podle ustanovení Smlouvy vyhradily práva a povinnosti, které dosud podléhaly vnitrostátním právním řádům, komunitárnímu právnímu řádu, způsobily konečné omezení svých svrchovaných práv, které nemůže být vzato zpět jednostrannými, s pojmem Společenství neslučitelnými opatřeními členských států.“

65) Rozsudek ESD Variola, cit. sub 19, odst. 11: „Praktiky, které ponechávají adresáty v nejasnostech o komunitárním charakteru právní normy, jsou nepřipustné.“

66) Viz směrnice 77/388/EHS, ve znění pozdějších předpisů, příloha H.

67) Viz zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, příloha 1.

68) Lze též říci, že se jedná o oblast, ve které zpětná „delegace“ pravomoci nedává členskému státu žádný prostor pro uvážení, viz nálezu sp. zn. Pl. ÚS 66/04, odst. 54.

69) V této souvislosti nepochybně s výkladem Krále v op. cit. sub 62. Pokud by SZIF měl čekat na vydání nařízení vlády, aby mohl informovat producenty o snížení kvóty, zatímco mohl nařízení č. 1609/2005 aplikovat přímo, je zřejmé, že normativní činnost vlády by byla nadbytečná. Případná implementace prostřednictvím nařízení vlády by podle mě připadala v úvalu, pouze pokud by nařízení vlády přímo stanovovalo kvóty jednotlivým podnikům. Individuální přidělení kvót by však mělo zůstat spíše činností aplikační správy, nikoli obecně normativní.

70) K citlivosti této problematiky např. pro německé spolkové země srov. Majew, F. Die drei ..., op. cit. sub 14, s. 613–627.

71) Obecný výklad k předběžné otázce viz Bobek, M., Komárek, J., Paszer, J., Gillis, M. Předběžná otázka v komunitárním právu. Praha: Linde, 2005.

72) Část VLA-1, třetí odst. nálezu.

73) Rozsudek ESD ze dne 6. 10. 1982 ve věci 283/81, CilFIT, Slg. 1982, s. 3415, odst. 14–16.

74) Shodně Bobek, M., op. cit. sub 28, s. 175.

hněte se přímému plagiatismu. Často se setkávám s případy, kdy student převeze celý původní text včetně poznámkového aparátu a cituje ve své práci například odborná pojednání z německých univerzit vydaná v 18. století, aniž by někde zmínil sekundární zdroj. To je pro každého hodnotitele lehký terč.

Základní pravidlo, které se uplatňuje u citací původních zdrojů, je onen původní zdroj znát. Proto není v pořádku ani další oblíbená praxe, totiž tzv. „diverzifikace zdrojů“. Studenti pro své téma seženou tři publikace, které citují dalších 20 materiálů. Konečný text práce odkazuje na všech 23 zdrojů, aniž by pisatel 20 z nich měl kdy v ruce. Toto je znovu jistý druh plagiatismu, snažíte se dokázat svou odbornost, přitom jde o matení čtenáře. Použili jste tři zdroje, tak přiznejte zdroje tři. Je zde též praktický rozměr otázky. Bez původních zdrojů nevíte, jak v nich byla daná informace podána, v sekundárním textu je již ve zpracované formě. Co když sekundární autor, ze kterého vycházíte, původní zdroj pozměnil či z něj vybral jen určitou část? Budete potvrzovat argument citací původního díla, které přitom může mít zcela jiné vyznění. Jak tedy postupovat?

Sehnal jsem si původní zdroj, který byl citován jinde:

- Jestliže je pro vás dílo nějakého autora natolik důležité, že ho chcete přímo citovat nebo se o něj jmenovitě opírat (McCarson tvrdí..., dle

pojetí Dworkina...), pak vždy musíte sehnat původní zdroj a citovat jej. Nelze se spoléhat na různá shrnutí, učebnice nebo obecné příručky. Když v textu uvidíte „Jméno XY tvrdí“, očekává čtenář, že jméno XY uvidí též v poznámce pod čarou jako autora daného zdroje. To samé logicky platí, jestli je váš text primárně na něco zaměřen. Asi by bylo nsmyslné psát o Aristotelově pojetí spravedlnosti, aniž byste přímo pracovali s Aristotelovými spisy.

- Všeobecně dostupné údaje a dokumenty (zákony, rozsudky přístupné na internetu) by vždy měly být citovány z původního zdroje. Námaha potřebná k jejich získání je minimální. Vypadá zvláštně, pokud napíšete „v čl. 73 německého Základního zákona je XXX“ a odkážete na knihu napsanou Paulem Kirchhoffem.
- Když máte původní zdroj, znamená to, že byste ho měli též dle svého zpracovat. Prvotní impuls pro relevanci oné informace sice pocházel ze zdroje sekundárního, avšak poté, co si najdete příslušnou pasáž ve zdroji původním, tu většinou použijete aspoň částečně odlišně než onen sekundární zdroj. Píšete přece vlastní práci. Jestliže byste opakovali (a přímo citovali) původní informace v kontextu a smyslu použitém v sekundárním zdroji, děláte nejen zbytečnou práci, ale směřujete k plagiarismu. Je to stejné jako zmíněná diverzifikace zdrojů, jediný rozdíl je v tom, že dané zdroje máte k dispozici.

Původní zdroj citovaný jinde nemám k dispozici. Pokud původní zdroj není pro vaši práci zásadní a náklady spojené s jeho obstaráním by byly neúměrně vysoké, je možné se bez něj obejít a vystačit si se zdrojem sekundárním.

- Jestliže myšlenka nebo informace ze sekundárního zdroje je založena (parafrázuje) na vícero původních zdrojích najednou nebo, jinak řečeno, je vlastní vklad autora do textu významný, je možné k původním zdrojům nepřihlížet a citovat pouze sekundární materiál jako zdroj pro vaši argumentaci.
- Naopak jestliže sekundární autor původní zdroj nijak zvlášť nezpracovává, zejména cituje-li přímo, není vhodné přisoudit citaci pouze sekundárnímu zdroji a svým způsobem mu ji přivlastnit.

Příklad:

Chcete ve svém textu použít větu vyslovenou Jacqusem Chiracem, následující odstavec se přitom včetně odkazu na původní zdroj (zprávu agentury Agence Europe, kterou nemáte) nachází v publikaci BEST, Edward. The Treaty of Nice: Not Beautiful but It'll Do. *Eipascopie*, 2001, roč. 5, č. 1, s. 8 (tu máte k dispozici).

Sekundární zdroj:

Při vyjednávání o váze jednotlivých států na summitu v Nice v prosinci 2000 se Jacques Chirac k tomuto přístupu přihlásil, když nespravedlivé znevýhodnění Malty oproti Lucembursku ospravedlnil slovy, že „země s dlouhou historií mají výhodu ... velmi přispěly k budování evropského projektu“.⁴²⁾

Řešení č. 1 (nesprávná citace původního zdroje):

Že staré členské státy jsou v lepší pozici než nově přistoupivší, není v Evropské unii nic nového. Výstižně to jednou charakterizoval bývalý francouzský prezident Jacques Chirac, když prohlásil, že „země s dlouhou historií mají výhodu ... velmi přispěly k budování evropského projektu“.⁴³⁾

Vysvětlení: *Citujete původní zdroj, aniž byste ho měli k dispozici. Čtenář se vůbec nedoví, že je mu informace sdělována přes další zdroj (Best 2001). Přitom E. Best, jak je zřejmé z jeho textu, sice citoval přímo, ale některá slova z Chiracova projevu citovaného původním zdrojem vynechal (ony tři tečky a elipsa). Nevíte tedy ani, co přesně vlastně Chirac řekl, ač se o tom čtenáře snažíte přesvědčit.*

Řešení č. 2 (citace sekundárního zdroje):

Že staré členské státy jsou v lepší pozici než nově přistoupivší, není v Evropské unii nic nového. Výstižně to jednou charakterizoval bývalý francouzský prezident Jacques Chirac, když prohlásil, že „země s dlouhou historií mají výhodu ... velmi přispěly k budování evropského projektu“.⁴⁴⁾

Vysvětlení: *Čistší řešení než první, citujete pouze ten zdroj, kterým jste fyzicky disponovali. Na druhou stranu zatajujete čtenáři, že Chiracova slova E. Best také odněkud čerpal, že jsou převzatá. Není to fatální chyba a nejedná se o plagiarismus, ale dá se to udělat ještě lépe.*

Řešení č. 3 (citace původního i sekundárního zdroje):

Že staré členské státy jsou v lepší pozici než nově přistoupivší, není v Evropské unii nic nového. Výstižně to jednou charakterizoval bývalý francouzský prezident Jacques Chirac, když prohlásil, že „země s dlouhou historií mají výhodu ... velmi přispěly k budování evropského projektu“.⁴⁵⁾

⁴²⁾ Agence Europe, 12. prosinec 2001, s. 4.

⁴³⁾ Agence Europe, 12. prosinec 2001, s. 4.

⁴⁴⁾ BEST, Edward. The Treaty of Nice: Not Beautiful but It'll Do. *Eipascope*, 2001, roč. 5, č. 1, s. 8.

⁴⁵⁾ Agence Europe, 12. prosinec 2001, s. 4, citováno dle BEST, Edward. The Treaty of Nice: Not Beautiful but It'll Do. *Eipascope*, 2001, roč. 5, č. 1, s. 8.

Vysvětlení: Nejsprávnější postup, uvedete primární zdroj, zároveň ale přiznáte, že jste jej získali přes sekundární materiál. Odhalíte před čtenářem všechny karty a k tomu oceníte práci obou autorů, původního i sekundárního.

3.4 Jak pracovat s literaturou v poznámce pod čarou

Mnoho studentů se domnívá, že v poznámkách pod čarou je dovoleno uvádět pouze citace. O nesmyslnosti této úvahy jste se doufám přesvědčili v předchozích podkapitolách. Nejde ale jen o vysvětlivky nebo doplnění hlavního textu, tyto skutečnosti nyní ponecháme stranou. Místo toho bych se rád vrátil k něčemu, co jste již viděli v předchozích příkladech, ale nebylo to dostatečně vysvětleno. **Pokud budete citovat určitý zdroj, je často vhodné uvést, v jakém smyslu a z jakého důvodu ho využíváte.** Ne vždy to musí být čistý odkaz na zdroj použité informace. Přiblížením poskytujete opět jistý servis čtenáři, který následně nemusí složitě hledat původní materiál, aniž by věděl, co ho vlastně může čekat. Existují zhruba tři možnosti, jak literaturu v poznámce přiblížit:

- a) **Pouze citace:** Používá se v situaci, kdy vše je v hlavním textu a vy chcete odkázat jen na samotný zdroj. Typické to je u přímých citací, případně když u nepřímé citace citovaný materiál přímo podporuje nebo je původcem daného tvrzení. Další variantou využití je uvedení zdroje přímo v hlavním textu (viz příklad citace článku Tomáše Němečka výše).
- b) **Návodné značky:** Zdroj uvedete určitou všeobecně používanou značkou nebo slovem, a tak odhalíte váš vztah ke zdroji, případně cíl citace onoho zdroje. Nejčastěji se užívají následující značky:
 - **Viz:** Používejte tehdy, když váš text je jen velmi volně založen na citovaném zdroji. Po viz se nikdy nepíše tečka (jde o příkazovou formu slovesa vidět).
 - **Viz také:** Používejte tehdy, když citovaný zdroj podporuje vaše tvrzení trochu jinak než ony zdroje, které jste pro svoji podporu citovali na místě prvním.
 - **Obecně k:** Chcete uvést zdroj, který pojímá v hrubých rysech danou problematiku. Obyčejně to je spojeno s odkazem na další literaturu.
 - **Podrobněji/blíže k:** Chcete uvést zdroj, který rozebírá detailně danou problematiku. Na rozdíl od předchozí značky nejde o odkaz na obecné (vyšší stupeň), ale především užší výsek problému (nižší stupeň).
 - **Srv./srov. (Srovnej):** Citovaný zdroj má nějaký vztah k vašemu argumentu, spíše ale nepřímý, dochází k němu z jiného úhlu, používá

odlišnou logiku. Do značné míry se překrývá s „viz“, odlišování je věcí citu a osobní preference autora.

- **Jinak/odlišně:** Zdroj po uvedené značce má na argumentaci v hlavním textu jiný pohled, dochází k odlišným závěrům. Uvádíte ho proto, abyste čtenáři naznačili, že v dané věci neexistuje pouze jedna pravda. Logicky by z textu mělo vyplývat, že vaše tvrzení je dobře odůvodněno, a tudíž přesvědčivé, jinak by zdroj citovaný za „Jinak/odlišně“ nabourával koncepci práce.
- c) **Detailnější slovní navedení:** Při uvedení literatury se nemusíte omezovat pouze na návodné značky, naopak je vhodné je kombinovat s podrobnějším odůvodněním, proč a v jaké souvislosti daný zdroj citujete.

Příklad:

Odlišný pohled na trestní odpovědnost právnických osob má XXX, který odůvodňuje svoji pozici především následujícími argumenty...

Podrobněji k podpisu smlouvy XXX.

Viz také XXX, který ke stejnému závěru dochází s využitím kvantitativních metod.

Další konkrétní příklady jsou uvedeny v ukázkách výše.

3.5 Normy pro citování

Ve výkladu jsme pokročili již dosti daleko, víte jak se vyhnout plagiatismu, umíte odlišit přímou a nepřímou citaci, identifikujete obecně známé informace, naučili jste se rozlišovat citace, odkazy na literaturu a vysvětlivky a konečně znáte dvě metody citování. Stále ale chybí informace, **jakou formou očitovat jednotlivé materiály, které v práci použijete.** Bohužel totiž platí, že **citace každého zdroje (kniha, článek, internet atd.) vypadá formálně trochu jinak**, právě aby čtenář poznal, jaký druh zdroje vlastně citujete. Stejně jako u metod citování naneštěstí rovněž zde existuje problém, že se akademici nedokáží shodnout na jednotné normě a těch existuje mnoho druhů. Na druhou stranu ale na rozdíl od metod **existují v ČR oficiální normy pro citace (ČSN ISO)**, vydané Českým normalizačním institutem a vycházející z mezinárodních normalizačních norem ISO. Na následujících řádcích tyto normy v základních rysech představím. Všimněte si u příkladů interpunkce, mezer, sklonů písma a velkých písmen, to vše je součástí normy a je třeba to dodržovat.

3.5.1 Citace dle normy ČSN ISO 690

Norma ČSN ISO 690 vydaná Českým normalizačním institutem vstoupila v platnost v prosinci 1996 a **pokrývá pravidla pro citování tištěných dokumentů**. Sama norma definuje svůj cíl následovně: „Tato norma specifikuje prvky, které je třeba uvádět v bibliografických citacích publikovaných monografických a seriálových publikací, kapitol, článků a patentových dokumentů. Stanoví a předepisuje pořadí prvků citace a ustavuje pravidla transkripce a formální úpravy informací získaných z pramenné publikace.“⁴⁶⁾

3.5.1.1 Kniha

Jak poznat knihu? Otázka doufám pro vysokoškolské studenty směšná, **jde o všechny publikace (monografie, učebnice atd.), které nejsou řazeny mezi sborníky** (viz dále). Upozorňuji, že kniha nemusí mít vždy 200 stran, jde o naplnění formálních podmínek, označovány jsou tak rovněž texty kratšího charakteru, viz například norma ČSN ISO citovaná výše.

Následující způsob citování platí pro bibliografii (seznam literatury na konci práce), neboť málokdy citujete do poznámek pod čarou celou knihu. I pokud tomu tak je, tak v poznámce pod čarou neuvádějte ISBN a celkový počet stran knihy.

Citace má obsahovat:

- příjmení a jméno autora (autorů), je možné u křestního jména zkrátit jen na první písmeno,
- název publikace,
- pořadí vydání (jen pokud je vydání jiné než první),
- místo vydání,
- název nakladatelství,
- rok vydání,
- rozsah publikace (počet stran určuje číslo poslední stránky),
- standardní číslo (ISBN).

Obecná podoba citace:

PŘÍJMENÍ, Jméno. *Název knihy: podnázev*. Vydání. Místo vydání: Název nakladatelství, rok vydání. Počet stran. ISBN.

Příklad:

NOVÁK, Jan. *Povinnost v právu: pozitivismus naopak*. 2. vydání. Olomouc: Nakladatelství UP, 2001. 123 s. ISBN 60-5999-54-1.

⁴⁶⁾ ČSN ISO 690. *Bibliografické citace: obsah, forma a struktura*. Praha: Český normalizační institut, 1996, s. 1.

V některých situacích nebudete mít k dispozici veškeré údaje, případně mohou nastat zvláštní okolnosti, pak berte prosím do úvahy:

- Pokud citujete zdroje z cizího jazyka, nikdy nic nepřekládejte (například místo vydání „Paris“ ponechejte a neměňte na „Paříž“, to platí samozřejmě i pro název díla).
- Pokud dílo napsalo více autorů, piště je v pořadí, jak jsou uvedeni na obálce knihy a jejich jména oddělte čárkou či středníkem, pokud je autorů více než tři, uveďte jméno pouze prvního a doplňte značku „a kol.“ (a kolektiv).
- Pokud citujete editovanou knihu jako celek, je vhodné za jméno editora tuto skutečnost doplnit značkou (ed).
- Pokud kniha nemá žádného vedoucího autora, případně jich je široké množství bez jasné hierarchie, začíná se rovnou názvem knihy (například u encyklopedií).
- Citace není životopisem ani obchodním rejstříkem, proto jakékoliv údaje navíc nejsou žádoucí. Platí to o titulech u autorů nebo označení formy obchodní společnosti u nakladatelství, a to i když v knize třeba jsou informace obsaženy.

Příklad (citace cizojazyčné knihy):

GRIMM, Dieter. *Was ich sagen möchte*. München: C. H. Beck, 1996. 229 s. ISBN 0-568-88-233.

Příklad (dva autoři):

NOVÁK, Josef; BRISK, Pavel. *Dnes a zítra*. Olomouc: Nakladatelství UP, 2001. 223 s. ISBN 60-5999-69-1.

Příklad (více než tři autoři):

NOVÁK, Josef a kol. *Dnes a zítra*. Olomouc: Nakladatelství UP, 2001. 323 s. ISBN 62-5999-69-1.

Příklad (editovaná kniha, jeden editor a dvacet přispěvovatelů, citujete ji jako celek):

NOVÁK, Josef (ed). *Dnes a zítra*. Olomouc: Nakladatelství UP, 2001. 423 s. ISBN 62-5999-70-1.

Příklad (nikde není označen autor):

Encyklopedie moudrosti. Olomouc: UP Press, 2006. 300 s. ISBN 63-5999-69-1.

Příklad (povídánky):

Jak ano: DOHNAL, František. *Právo životního prostředí*. Praha: Linde, 2006. 300 s. ISBN 63-5999-69-1.

Jak raději ne: DOHNAL, František, Mgr. PhD. *Právo životního prostředí*. Praha: Linde, a.s., Nakladatelství Jana Tuláčka a Bohumily Hořínkové v Praze, 2006. 300 s. ISBN 63-5999-69-1.

3.5.1.2 Část knihy

Tato **varianta se uplatní tehdy, když budete citovat monografii přímo v textu**, například v poznámce pod čarou. Tehdy totiž odkazujete na konkrétní část knihy (stranu), ze které myšlenka pochází.

Citace má obsahovat:

- příjmení a jméno autora (autorů), je možné u křestního jména zkrátit jen na první písmeno,
- název publikace,
- pořadí vydání (jen pokud je vydání jiné než první),
- místo vydání,
- název nakladatelství,
- rok vydání,
- lokace části dokumentu: většinou vymezená číslem první a poslední strany, na níž je uveřejněna.

Obecná podoba citace:

PŘÍJMENÍ, Jméno. *Název knihy: podnázev*. Vydání. Místo vydání: Název nakladatelství, rok vydání, lokace části dokumentu.

Příklad:

NOVÁK, Jan. *Povinnost v právu: pozitivismus naopak*. 2. vydání. Olomouc: UP Press, 2001, s. 19–36.

Poznámky

- Norma dovoluje citovat části knih i jako kapitoly, aniž byste uváděli rozsah stran (NOVÁK, Jan. *Povinnost v právu: pozitivismus naopak*. 2. vydání. Olomouc: UP Press, 2001, kapitola druhá XXX). Raději se tomuto stylu vyhněte, rozsah stran je vždy dostatečně určitý a samozřejmě dokáže označit též celou kapitolu. Varianta s názvy kapitol není ve vědeckém světě užívána.
- Povšimněte si, jak pracovat se zkrácením termínu „strana“. Písmeno by mělo být vždy malé, neboť následuje za čárkou, nikoliv tečkou (XXX, s. XXX).

3.5.1.3 Příspěvek ze sborníku

Sborník je druh knihy, do které přispívá více autorů kratšími texty, které spolu mohou (ale nemusí) obsahově souviset. Obyčejně je sborník zastřešen jednou osobou, která se nazývá **editor** (určuje zaměření sborníku, sestavuje příspěvky, dohlíží na jejich včasné odevzdání atd.). Od knihy sborník poznáte lehce tak, že v obsahu sborníku jsou u názvů kapitol uvedena jména autorů.

Pozor! Existují knihy, zvláště pak učebnice, které také napsalo více autorů, dokonce najdete někde na začátku knihy údaje o tom, kdo kterou kapitolu napsal. Pokud to ale není v obsahu, tak se v těchto případech stále jedná o knihu a měla by se tak citovat (například ve formě NOVÁK, Jan a kol., pokud je autorů více než tři). Nejdůležitější osoba se zde nenazývá editor, ale vedoucí autorského kolektivu.

Citace má obsahovat:

- příjmení a jméno autora (autorů) příspěvku, je možné u křestního jména zkrátit jen na první písmeno,
- název stati, příspěvku,
- latinskou předložku in (= v),
- jméno editora (editorů) sborníku,
- název sborníku,
- pořadí vydání,
- místo vydání,
- název nakladatelství,
- rok vydání,
- lokace zdrojového dokumentu (rozsah stati je vymezen číslem první a poslední strany, na níž je stať uveřejněna).

Obecná podoba citace:

PŘÍJMENÍ, Jméno (autor příspěvku). Název příspěvku. In PŘÍJMENÍ, Jméno (autor sborníku), *Název sborníku*. Vydání. Místo vydání: Název nakladatelství, rok vydání, lokace příspěvku (rozsah stran).

Příklad:

NOVÁK, Jan. Povinnost v právu: Jhering není mrtev. In BRILL, Pavel (ed). *Pozitivní právo*. Olomouc: UP Press, 2006, s. 117–134.

Poznámky

- Do bibliografie se vždy cituje celý rozsah stran příspěvku (například s. 117–134, v poznámce pod čarou naopak pouze příslušný přesný rozsah stran, odkud citace pochází (například s. 132).

3.5.1.4 Články z časopisů

Poznání časopisu je zdánlivě velmi snadné, je však třeba rozlišovat mezi odbornými časopisy a ostatními (týdeníky), ty je vhodnější citovat jako noviny (viz dále). Naprostým začátečníkům se někdy mohou plést časopisy a sborníky, neboť jejich obsah vypadá dost podobně. Časopisy ale na rozdíl od sborníků vycházejí pravidelně více než jednou ročně, označují se ročníky a čísly, v tiráži jsou obvykle uvedeny redakční rady a podobně. Při byť jen minimálních zkušenostech (jedna návštěva knihovny) a zevrubném prozkoumání zdroje nemůže činit odlišení problémy.

Citace má obsahovat:

- příjmení a křestní jméno autora (autorů) článku, je možné u křestního jména zkrátit jen na první písmeno,
- název článku,
- název zdrojového dokumentu (časopisu, periodické publikace),
- lokace zdrojového dokumentu: rok vydání, ročník, číslo, rozsah článku vymezený číslem první a poslední strany, na níž je uveřejněn.

Obecná podoba citace:

PŘÍJMENÍ, Jméno. Název článku. *Název časopisu*, rok vydání, ročník časopisu, číslo časopisu, strany od-do.

Příklad:

NOVÁK, Jan. Pravidla hlasování v Radě EU. *Právník*, 2001, roč. 142, č. 4, s. 560–596.

Poznámky

- Do bibliografie se vždy cituje celý rozsah stran článku (například s. 560–596, v poznámce pod čarou pouze příslušný přesný rozsah stran, odkud citace pochází (například s. 562–563)).

3.5.1.5 Články z novin

Noviny asi pozná každý, do této kategorie je dle mého rozumné řadit též časopisy, které vycházejí alespoň s týdenní periodicitou. Noviny stejně jako časopisy totiž také mají přiřazeny ročník a čísla, které dle normy můžete citovat, ale jejich používání je poměrně nepohodlné a jednodušší je využít data vydání, což také norma dovoluje.

Citace má obsahovat:

- příjmení a křestní jméno autora (autorů) článku, je možné u křestního jména zkrátit jen na první písmeno,
- název článku,

- název zdrojového dokumentu (novin, časopisu),
- lokace zdrojového dokumentu: datum vydání (případně ročník, číslo), rozsah článku vymezený číslem první a poslední strany, na níž je uveřejněn.

Obecná podoba citace:

PŘÍJMENÍ, Jméno. Název článku. *Název novin*, rok vydání, datum (ročník novin, číslo novin), strany od–do.

Příklad (využito ročníku a čísla):

NOVÁK, Jan. Paroubek se směje. *MF Dnes*, 2006, roč. 19, č. 196, s. A2.

Příklad (využito data):

NOVÁK, Jan. Topolánek se směje. *MF Dnes*, 14. září 2006, s. A2.

Příklad (není autor, nebo autorská značka „nj“):

Klaus se směje. *MF Dnes*. 14. září 2006, s. A2.

Poznámky

- V novinách se často články podepisují autorskými značkami (tsv, mk atd.). V takových případech postupujte, jako by článek autora neměl, zkratky nelze za autora vydávat. Ani když víte, kterého novináře která značka představuje, tak značku neměňte za jméno. Pokud zpráva pochází ze servisu ČTK, záleží na vás. Můžete agenturu uvést jako autora, nebo nechat článek jako anonymní.

3.5.1.6 Zvláštní druhy publikací

Mezi ně patří různé working papery (některé možno citovat též jako časopisy, jiné jako knihy, záleží na taktice vydavatele), zprávy státních úřadů nebo například diplomové práce. Tam, kde norma neurčuje přesná pravidla, se snažte o co nejpodrobnější identifikaci zdroje a zejména ten samý zdroj citujte pořád stejně.

Příklad (diplomová práce):

ZÁZVOR, Jan. *Elektronický podpis a jeho právní zakotvení: diplomová práce*. Olomouc: Univerzita Palackého, Fakulta právnická, 2004. 125 s. Vedoucí diplomové práce Milan Moudrý.

Příklad (dokument vydaný institucí):

Občanská demokratická strana. *Společně pro lepší život: Volební program 2006*. Praha: Hlavní kancelář ODS, 2006.

3.5.1.7 *Judikáty a právní předpisy*

Norma ČSN ISO 690 neobsahuje žádná pravidla pro citování rozsudků nebo právních předpisů. Přesto to neznamená, že byste si mohli tyto zdroje citovat podle vlastní vůle. Samozřejmostí je udržení konzistence, tedy **používejte pro citování stále stejný přístup v celé práci**, nikoliv rozdílný například podle toho, jak prvek citují odlišné sekundární zdroje. Dbejte především na to, aby byly všechny skutečnosti jasně určitelné a dohledatelné, neuděláte chybu s co nejdetailnějším popisem zdroje.

Právní předpisy

- Zákony a jiné akty se často mění, vždy proto uvádějte, jaké znění zrovna citujete. Jestliže to je to zrovna účinné, dejte za označení aktu doušku „ve znění pozdějších předpisů“, pokud se jedná o předpis již neplatný, doplňte údaj „Z. č. XY ve znění z. č. ZX účinném ke dni YX“, kde ZX označuje novelu aktu, v jejímž znění s daným zákonem pracujete.
- U právních předpisů není nutné uvádět, odkud pocházel text, se kterým jste pracovali. Ať je to ASPI, internet nebo papírová Sbírka zákonů, autentická verze textu je dána právě ve Sbírce zákonů. Ačkoliv s ní možná již nikdo nepracuje, uvedením pouze čísla zákona bez zdroje naznačujete použití oficiální verze textu.
- Podrobnější informace k správnému citování českých předpisů poskytují Legislativní pravidla vlády.

Příklady možné formy citování (aktuální verze předpisu):

Český zákon: Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Usnesení vlády: Usnesení vlády č. 1238 ze dne 25. října 2006 o vnitrostátním koordinačním mechanismu pro přípravu a výkon předsednictví ČR v Radě Evropské unie.

Vyhláška ministerstva: Vyhláška č. 418/2001 Sb., o postupech při výkonu exekuční a další činnosti, ve znění pozdějších předpisů.

Legislativa ES/EU: Rozhodnutí Rady 2006/683 ze dne 15. září 2006, kterým se přijímá jednací řád Rady. Úř. věst. L 285, 16. října 2006, s. 47 a násl.

Příklady možné formy citování (již neplatná verze předpisu):

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 136/2002 Sb. účinném ke dni 12. června 2002 (citujete text zákona po přijetí této novely, ale před přijetím novely zákona č. 320/2002 Sb.).

Judikatura

- Zejména nejvyšší soudy vydávají výběr nejdůležitějších rozhodnutí v papírových sbírkách. V současné době je většina rozsudků, včet-

ně těch nejaktuálnějších, k dispozici na internetových stránkách soudů. Mezi jednotlivými verzemi mohou být rozdíly, neboť rozsudky ve sbírkách jsou editovány či jinak upravovány. Je proto nutné, abyste vždy odlišovali, ze kterého zdroje který rozsudek přebíráte.

- U rozsudků více než jinde se snažte o jasnou identifikaci. Někteří právníci se často uchylují k takovému označování rozsudků, že tomu rozumí jen oni sami (využívání interních spisových značek, různé superzkratky sbírek a jiná úsporná řešení). Vžijte se do role laika a poskytněte mu co nejpríjemnější servis uvedením co nejúplnějšího souboru informací.
- Může se stát, že některý zdroj bude odkazovat na rozsudek, k jehož textu nemáte přístup. Jestliže chcete takový judikát citovat, učiňte tak stejně jako u citace původního zdroje dle zdroje sekundárního („Rozsudek XY, citováno dle MILLET, John...“).

Příklady možné formy citování⁴⁷⁾

Ústavní soud: Nález Pl. ÚS 50/04 ze dne 8. března 2006, body 20-22 (získáno 25. června 2009 z databáze NALUS).

Nejvyšší soud: Usnesení Nejvyššího soudu 25 Cdo 1772/2007 ze dne 26. května 2009 (získáno 30. června 2009 z <http://www.nsoud.cz/>).

Evropský soudní dvůr:

Rozsudky vydané před přistoupením ČR: Rozsudek ze dne 15. července 1964, *Costa v ENEL*, 6/64, Recueil, s. 1141.

Rozsudky vydané po přistoupení ČR: Rozsudek ze dne 11. července 2006, *Komise v Cresson*, C-432/04, Sb. rozh. s. I-6387, bod 83.

Evropský soud pro lidská práva: Rozhodnutí ve věci Bečvář a Bečvářová proti ČR ze dne 14. března 2005. Stížnost 58358/00, bod 12 (získáno 25. června z databáze HUDOC).

Poznámky

- Jestliže budete rozsudky nebo právní akty přebírat z internetových databází (například HUDOC pro rozsudky Evropského soudu pro lidská práva), není třeba u všech rozsudků uvádět přesný odkaz na adresu. Postačí v úvodu práce zmínit, že všechny rozsudky byly vyhledány právě v této databázi v průběhu června 2009. Stejně tak to platí i pro internetové stránky soudů.

⁴⁷⁾ Více k problematice citování rozsudků srv. BOBEK, Michal. Argumentace judikaturou soudem a advokátem. In KÜHN, Zdeněk a kol. (eds). *Judikatura a právní argumentace*. Praha: Auditorium, s. 113-119.

- U judikátů soudů Evropského společenství (Soudní dvůr, Soud prvního stupně, Soud pro veřejnou službu) je třeba rozlišovat rozsudky vydané před vstupem ČR do EU a po něm, neboť česká verze sbírky rozhodnutí je vydávána až po 1. květnu 2004. Předchozí rozsudky podle praxe Soudního dvora je vhodné citovat z francouzské verze sbírky.

3.5.2 Citace dle normy ČSN ISO 690-2

Tato norma vydaná Českým normalizačním institutem se **zabývá formou citování elektronických dokumentů a internetu** a vstoupila v platnost v lednu 2000. Pro citování elektronických zdrojů **platí pravidla téměř shodná se zásadami pro citování tradičních tištěných dokumentů** dle normy ČSN ISO 690. Hlavním cílem je poskytnout dostatek údajů k tomu, aby byl kdokoli schopen vyhledat a získat původní dokument. Co je stejné:

- údaje do citace přebíráte z původního dokumentu,
- struktura citací je podobná, u elektronických zdrojů se uvádí navíc prvky je charakterizující (datum citování, adresa zdroje atd.),
- u autorů a názvů platí stejná pravidla.

Zdroje jsou z internetu s ohledem na jeho dynamičnost přesunovány, mazány či aktualizovány, proto může být někdy obtížné zdroj následně získat či ověřit. Jednou z možností, například pokud byl zdrojový dokument přesunut, je vyhledat nové (případně alternativní) umístění pomocí vyhledávače, obvykle na základě názvu původního dokumentu. Jestliže byl dokument odstraněn definitivně a není nikde k dispozici, není třeba ještě rezignovat. Lze se pokusit najít ho v tzv. internetových archívech, které automaticky průběžně zaznamenávají obsah internetu (nástroj „cached“ na <http://www.google.com> či stránka <http://www.archive.org>). Tyto služby vám ve většině případů ukážou podobu stránky k určitému datu v minulosti. Jelikož však archívy stránky ukládají jen občasné, použitelné to je především pro weby, které se neaktualizují příliš často.

S ohledem na předchozí skutečnost pokud je nějaký internetový zdroj pro vaši práci nepostradatelný, raději si ho permanentně uchovejte jinak (nakopírování do textového editoru a uložení, vytištění), předejete tak možným problémům do budoucna. Například když hodnotitel řekne, že jistý zdroj nemůže na internetu podle vaší citace najít, jen obtížně se vymluvíte slovy „asi ho někdo odstranil či změnil, před měsícem to tam bylo“.

Co se myslí elektronickými zdroji podle normy ČSN ISO 690-2:

- internetové stránky, databáze a počítačové programy,
- internetové časopisy,
- elektronické nástěnky, diskusní fóra a elektronické zprávy.

Důležité charakteristiky elektronických dokumentů:

- **druh nosiče** – uvádí se v hranatých závorkách za názvem citovaného dokumentu: [online], [CD-ROM], například „ASPI 2009 [CD-ROM]“,
- **vydání** – například verze programu,
- **datum aktualizace či revize** – je-li tento údaj uveden společně s datem zveřejnění, měl by být součástí citace, neboť aktualizace mohla způsobit změnu obsahu původního dokumentu,
- **datum citování** – den, kdy jste dokument (stránku) navštívili a použili ve svém textu. Důvodem je opět častá změna internetových zdrojů, v době, kdy citujete vy, mohou být údaje jiné než ve chvíli, kdy někdo váš text bude číst. Datum citování se uvádí v hranatých závorkách, před datem citování se uvádí zkratka cit. nebo jiné obdobné označení, například takto: [cit. 1. července 2009],
- **údaj o dostupnosti** (kde se dá dokument najít – URL) – uvozujeme souslovím například „Dostupný z“, „Přístupný na“, „Dostupný na“, adresa zdroje se uvádí mezi znaky < > (špičaté závorky) takto: <<http://www.sweb.cz/szbp>>.

3.5.2.1 WWW stránky

S rozpoznáním internetové stránky nebude mít nikdo nejmenší problém, upozorňuji jen již na tomto místě, že některé internetové stránky nejsou vhodné k citování (podrobněji podkapitola 4.1.3) a také to, že **mnoho zdrojů, které najdete (stáhnete) na internetu, je vhodnější citovat stejně, jako kdybyste měli k dispozici jejich tištěnou formu.** Jedná se například o materiály z elektronických informačních databází, archívů novin a časopisů nebo různé working papery. Jinými slovy, jde o všechny zdroje, které jsou na internetu uloženy v podobě „jakoby papírové“, konkrétně zejména **formát Adobe Acrobat (PDF).**

Obecná podoba citace:

PŘÍJMENÍ, Jméno. *Název monografie nebo www stránky* [druh média]. Místo vydání: Vydavatel, datum publikování, datum poslední revize [citováno dne]. Dostupné z <adresa stránky>.

Příklad (internetová stránka; toto je skutečný příklad, podívejte se na tu stránku):

LEINER, Ondřej. *Bude oranžovější i Senát? Voliči jdou podruhé k urnám* [online]. iHNed.cz, 24. října 2008 [cit. 25. října 2008]. Dostupné na <<http://domaci.ihned.cz/c1-29395840-bude-oranzovejsi-i-senat-volici-jdou-podruhek-urnam>>.

Příklad (dokument z internetu- doporučuji citovat jako papírovou verzi, ale pokud na tom někdo trvá...; toto je skutečný příklad, podívejte se na tu stránku):

PLECHANOVÁ, Běla. *The Treaty of Nice and the Distribution of Votes in the Council – Voting Power Consequences for the EU after the Oncoming Enlargement* [online]. European Integration online Papers, 6. května 2003 [cit. 2. října 2008]. Dostupné na <<http://eiop.or.at/eiop/pdf/2003-006.pdf>>.

Poznámky

- Pokud nějaký údaj na stránce chybí (nejčastěji místo vydání, autor, vydavatel atd.), vynecháte ho. Jestliže ovšem stránka má pouze minimální množství poznávacích znaků, pak bude asi informačně nevhodná pro vědeckou práci (viz podkapitola 4.1.3). V každém případě citace musí obsahovat název stránky (něco tam přece je), její adresu (URL) a datum, kdy jste citovali.
- Při uvedení adresy uvádějte vždy URL v plném znění, tak jak je v adresové řádce, nejen hlavní (kořenovou) stránku (například v ukázce výše nestačí uvést <http://www.ihned.cz>; samotný zdroj se pak musí na stránce obtížně dohledávat), cílem citace je přece přesné určení zdroje a dobrý servis pro čtenáře. Mnohé stránky jsou dnes vytvářeny v jazyce flash a pak v adresové řádce zůstává pouze onen základní název, podrobnou adresu získáte, pokud v prohlížeči stisknete pravé tlačítko myši a kliknete na položku vlastnosti.
- Některé adresy mohou být dlouhé a složité. Rozhodně je neopisujte, zabere to spoustu času a s velkou pravděpodobností uděláte chybu, použijte funkci kopírovat a vložit (Ctrl+C, Ctrl+V).

3.5.2.2 Článek z elektronického časopisu

Jak poznat elektronický časopis: **Jedná se o časopis, který vychází pouze na internetu a není pouhou elektronickou podobou tištěné verze.** Zároveň ale naplňuje všechny ostatní charakteristiky časopisu, tedy má přiděleno ISSN, vychází periodicky alespoň dvakrát ročně, na stránkách najdete ročník a číslo. Upozorňuji, že například zpravodajské servery jako <http://www.idnes.cz> nebo <http://www.aktualne.cz> neřadíme do této kategorie, články na nich citujeme jako běžné internetové stránky. Z uvedeného plyne, že k elektronickým časopisům řadíme pouze odborné časopisy s delšími texty. Jelikož ale ty mají většinou též tištěnou formu, příliš se s tímto druhem zdroje nesetkáte.

Generická podoba citace:

PŘÍJMENÍ, Jméno. Název článku. *Název časopisu* [druh média]. Datum vydání [citováno dne]. Dostupné z <adresa stránky>.

Příklad (toto je skutečný příklad, podívejte se na tu stránku):

SOULEIMANOV, Emil; SVOBODA, Karel. Čečenská válka a ruská společnost. *Středoevropské politické studie* [online]. 2006 [cit. 24. října 2008]. Dostupné na <<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=266>>.

3.5.2.3 Program

Z programů jsou využívány zejména právníky různé databázové systémy jako je ASPI pro vyhledávání legislativy a judikatury. S ohledem na specifčnost těchto zdrojů (viz výše) však není nutné, abyste přiznávali, že zákon č. 40/1964 Sb. v účinném znění jste si našli zrovna v ASPI. V praxi jsem snad ještě citaci programu neviděl. Kdyby však chtěl někdo postupovat čistě formalisticky, rozhodně se nedopouští ničeho nesprávného.

Příklad:

Nález Ústavního soudu ČR IV. ÚS 611/05 [Program] ASPI pro Windows verze 8.0, aktualizace z 31. srpna 2006 [cit. 24. října 2008].

3.5.3 Zkracování citací

Při představení kombinované (anglosaské) metody citování jste si jistě povšimli, že jsou zdroje v textu uváděny ve zkrácené formě. K témuž kroku můžete přistoupit rovněž při citování v systému využívajícího poznámky pod čarou. **Je to výhodné zvláště tehdy, když citujete jeden zdroj vícekrát, není nutné pokaždé vypisovat všechny údaje.** Šetříte tím svůj čas a drahocenné místo, **objem textu v poznámkách pod čarou se tím může znatelně redukovat.**

Zkracování norma ČSN nijak neupravuje, postupujte podle jednotného systému, čtenář vždy musí vědět, na který zdroj odkazujete. Nejlepším řešením je citace zkracovat ve formě příjmení autora, rok vydání zdroje a odkazovanou stranu. Pokud citujete více děl od jednoho autora vydaných ve stejném roce, odlište data vydání písmeny (2005a, 2005b atd.), odpovídající plnou citaci čtenář najde v bibliografii, nezapomeňte proto i tam jednotlivé zdroje písmeny odlišit. Možné je též přistoupit k jinému systému zkracování, při kterém se neuvádí rok a využíváte zkratky „c. d.“ (citované dílo), k odlišení děl stejného autora napíšete místo c.d. první slovo názvu zdroje. Upozorňuji, že tento způsob citování nepoužívejte, pokud není na závěr práce zařazena bibliografie, protože jinak je pro čtenáře dosti obtížné dohledávat v předchozích poznámkách pod čarou úplnou citaci díla. Jestliže citujete stejný zdroj bezprostředně za sebou (v následujících poznámkách), tak stačí uvést slovo „Tamtéž“ a příslušnou stránku (pokud není stejná, pak postačí „Tamtéž“ samo o sobě).

Příklad (možnost zkracování č. 1):

NOVÁK 2006, s. A2.

Příklad (jak odlišit více děl stejného autora a roku při zkracování č. 1):

NOVÁK 2006a, s. A2.

NOVÁK 2006b, s. 33.

V bibliografii:

NOVÁK, Karel (2006a). Paroubek navštívil Moskvu. *MF Dnes*, 12. dubna 2006, s. A2.NOVÁK, Karel (2006b). *Raketová vojska Ruské federace*. Brno: Doplněk, 2006. 200s. ISBN 26-53-5568-222.**Příklad (možnost zkracování č. 2):**NOVÁK: *c.d.*, s. A2.**Příklad (zkracování pokud je více Nováků nebo děl stejného autora):**NOVÁK: *Paroubek...*, s. A2.**3.5.4 Automatické vytváření citací**

Pravidla norem ČSN ISO možná vypadají komplikovaně, jednotlivých zdrojů je však jen několik a i mezi nimi lze nalézt určité styčné body, například, že příjmení autora je psané vždy velkými písmeny či že nejdůležitější prvek pro identifikaci zdroje je psán kurzívou. Skutečnou lehkost v ovládání normy získáte samozřejmě až praktickou prací se zdroji a psaním odborných textů. Právě pro případy, kdy s citováním začínáte a nejste si ještě jistí, případně jste dlouho nic nepsali a pozapomněli citační normu, je zde východisko.

Na internetu se na stránce <http://www.citace.com> nachází generátor citací, který utvoří správnou citaci automaticky za vás, pokud mu napovíte, jaký zdroj chcete citovat a vyplníte dobře všechny relevantní údaje do dostupných kolonek. Úvodní stránku generátoru vidíte níže, jak je zřejmé, klíčové rozhodnutí, tedy který druh zdroje máte před sebou a který chcete citovat, nechává i sebelepší počítač logicky stále na uživateli. Upozorňuji, že hlavičku „Seriály“ vybíráte, pokud požadujete vytvořit citaci článku z časopisu.

Po vybrání příslušného druhu zdroje vám aplikace nabídne velké množství okének, do kterých zadáte příslušné údaje ze samotného zdroje. Ne všechny položky je nutné vypsát, služba rozlišuje mezi povinnými a nepovinnými údaji, ty první jsou šedivě podbarvené. Vždy uveďte všechny položky, které jsem vám výše u jednotlivých druhů zdrojů doporučil do citace zařazovat.

Obrázek 1: Úvodní stránka projektu Bibliografické citace

Mnoho studentů má z citační normy respekt a připadá jim abstraktní, proto raději vždy sáhnou po generátoru. Nelze to samozřejmě nikomu zakazovat, z mé zkušenosti ale plyne, že tito studenti pak mnohdy vůbec nepřemýšlí o zákonitosti citační normy a nakonec vlastně ani o zdrojích, které využívají. Jestliže někdo není ochotný se naučit ani jednoduchou a do značné míry rutinní záležitost, jako je norma pro citování, a nechává to na počítači, pak lze jen obtížně očekávat, že dokáže věnovat potřebný čas a snahu vytvoření samotného textu. Z praktického hlediska je vyplňování kolonek v generátoru časově velmi náročné, dělat to například u diplomových prací s často stovkami odkazů zavání sebetrýzněním. Proto lze generátor doporučit skutečně jen pro seznámení s citační normou či znovupřipomenutí obsahu normy.

Existují velké množství dalších internetových stránek a speciálních programů, které vám umožní zpracování a správu citací, a to na velmi komplexní úrovni, včetně širokého spektra zahraničních norem (viz dále). Některé jsou

přístupné zdarma, jiné jsou placené, jejich seznam včetně krátkého shrnutí výhod a nevýhod každého z nich poskytuje portál Infogram.cz (<http://www.infogram.cz/fndInSection.do?sectionId=1115&categoryId=1173>).

3.5.5 Zahraniční citační normy

Přestože česká norma ČSN ISO vychází z normalizovaných mezinárodních předpisů, **ve světě se využívá mnoho dalších norem, které mají jiná pravidla pro podobu citací.** Ostatně ani v ČR neexistuje jednotný přístup k citování, mnoho autorů a vědců používá systémy z jiných zemí či si vytváří systémy vlastní (viz dále).

Mezi nejznámější zahraniční normy patří:

- Chicago Manual of Style- tzv. Turabian (<http://www.chicagomanualofstyle.org/home.html>).
- MLA (Modern Language Association) Style (<http://www.mla.org/style/>).
- Harvard Manual of Style (http://www.library.uwa.edu.au/education_training_and_support/guides/harvard_citation_style).
- OSCOLA (Oxford Standard for Citation Of Legal Authorities), určeno především pro psaní právně zaměřených textů (<http://denning.law.ox.ac.uk/published/oscola.shtml>).

Tyto normy jsou velmi komplexní a dokumenty vysvětlující pravidla jejich použití mají stovky stran, podrobné představení je tedy mimo rámec této učebnice. Pro ukázkou rozdílů mezi některými z nich navzájem i normou ČSN ISO poslouží následující srovnání citace stejného článku. Je zřejmé, že normy se liší zejména po formální stránce, v citaci požadované prvky jsou většinou shodné.

Příklad:

Norma ČSN ISO 690:

VAHALA, Jiří. Založení evropské akciové společnosti. *Právní rozhledy*, 2005, roč. 17, č. 2, s. 589–595.

Norma Chicago Manual of Style:

VAHALA, Jiří. Založení evropské akciové společnosti. *Právní rozhledy*, 2005, roč. 17, č. 2, s. 589–595. (u daného zdroje tedy stejná jako ČSN ISO 690)

Norma MLA:

Vahala, Jiří. „Založení evropské akciové společnosti.“ *Právní rozhledy* 17 (2005): 589–595.

Norma Harvard Manual of Style:

Vahala, Jiří (2005). Založení evropské akciové společnosti. *Právní rozhledy*, 17(2), 589–595.

Norma OSCOLA

Jiří Vahala, 'Založení evropské akciové společnosti' (2005) 17 *Právní rozhledy*, 589.

3.5.6 Vytvoření vlastní normy

Konečně poslední možností je vytvoření si vlastního systému. Příkladem podobného přístupu je autor těchto řádek. Ačkoliv v průběhu této učebnice z pedagogických důvodů cituji dle normy ČSN ISO 690 a 690-2, jinak běžně používám systém, který neodpovídá ani normě ČSN ISO, ani výše zmíněným normám zahraničním. Při počátcích své vědecké „kariéry“ jsem totiž působil dlouhodobě na výzkumném projektu, který požadoval citování dle vlastní normy, ta se mi dostala do krve a již jsem u ní zůstal (je to jistá kombinace normy Harvard Manual of Style a Chicago Manual of Style). Tato norma pro citování ale stejně jako ostatní normy splňuje základní podmínku – **vždy u všech citací musí být uvedeny všechny údaje nutné pro identifikace zdroje.** Je to tedy stejné jako u rozdílů mezi zahraničními normami. Ačkoliv jsou mezi nimi odlišnosti, poskytují stejné informace, rozdílnost tkví pouze v řazení údajů, typu písma či užití interpunkčních znamének.

Čtenář tohoto textu pravděpodobně s psaním odborných prací teprve začíná, a proto pro něj nemá vytváření vlastní normy žádný smysl. Sama učebnice rozsáhle přibližuje normu ČSN ISO, kterou doporučuji pro začátek využívat. Volnost ve využívání citační normy je ostatně výjimkou i ve vědeckém životě, většina nakladatelství a časopisů vyžaduje od autorů, aby ve svých příspěvcích využívali dopředu určený způsob i normu citování. Vám nezbývá než se přizpůsobit, není to ale obyčejně nijak složité, rozdíly jsou opět spíše formálního rázu. Ve většině svých prací jsem také používal normu předepsanou vydavatelem místo výše zmíněné mé vlastní.